

Zmiany w podstawie programowej dla klasy 2

Zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Edukacji i Nauki z dnia 8 marca 2022 r. zmieniającym rozporządzenie w sprawie podstawy programowej kształcenia ogólnego dla liceum ogólnokształcącego, technikum oraz branżowej szkoły II stopnia (Dz.U. z dnia 17 marca 2022 r., poz. 622) w niektórych częściach **podręcznika do historii dla klasy drugiej liceum i technikum z serii *Ślady czasu*** zajdą zmiany.

I. W epoce humanistów i wielkich odkryć geograficznych

Rozdział 4. Renesans

W podrozdziale *Narodziny renesansu* na s. 38 należy uwzględnić treści dla zakresu rozszerzonego wskazane w nowym punkcie podstawy programowej:

1) charakteryzuje, czym różnił się renesans XV i XVI wieku od wcześniejszych „renesansów” z epoki średniowiecznej christianitas;

Rozdział 5. Reformacja w Europie

W podrozdziale *Pokój religijny w Augsburgu* na s. 55 należy uwzględnić treści dla zakresu rozszerzonego wskazane w punkcie:

2) charakteryzuje sformułowaną w kręgu protestanckim zasadę *cuius regio eius religio* oraz jej konsekwencje dla sytuacji wyznaniowej państw europejskich;

W podręczniku treści na temat samej zasady *cuius regio eius religio* już się znajdują w podrozdziale *Pokój religijny w Augsburgu* na s. 55.

Natomiast w związku z poszerzeniem treści punktu podstawy programowej dla zakresu podstawowego:

3) opisuje mapę polityczną i wyznaniową Europy w XVI wieku i miejsce Rzeczypospolitej na niej.

nie trzeba dokonywać żadnych zmian, ponieważ na s. 158 znajduje się mapa przedstawiająca zagadnienie reformacji w Europie, na której uwzględniono również reformację w Rzeczypospolitej.

Rozdział 6. Reforma Kościoła katolickiego w XVI w.

W związku z pojawieniem się nowego punktu podstawy programowej dla zakresu rozszerzonego:

3) przedstawia i ocenia reformę katolicką oraz kontrreformacyjne działania Kościoła katolickiego, ze szczególnym uwzględnieniem roli jezuitów;

nie trzeba dokonywać zmian, ponieważ w poprzedniej podstawie programowej znajdował się podpunkt dla zakresu podstawowego: 2) *przedstawia i ocenia kontrreformacyjne działania Kościoła katolickiego*, pokrywający się zakresem treści z punktem w nowej podstawie, w związku z tym treści w podręczniku zostały umieszczone w odpowiednich podrozdziałach.

Rozdział 8. Przemiany gospodarcze w Europie w XVI w.

W związku z pojawieniem się nowego punktu podstawy programowej dla zakresu rozszerzonego:

3) wyjaśnia rolę zmian klimatycznych („mała epoka lodowcowa”) dla procesów gospodarczych w Europie;

nie trzeba dokonywać zmian, ponieważ takie treści już znajdują się w podrozdziale: *Wpływ klimatu i klęsk elementarnych na życie ludzi* na s. 80–81.

II. Polska złotego wieku

Rozdział 10. Polska za panowania ostatnich Jagiellonów

W związku z pojawieniem się nowego punktu podstawy programowej dla zakresu rozszerzonego:

2) wyjaśnia, czym były realizowane przez Moskwę koncepty: program „zbierania ziem ruskich” i koncepcja „Trzeciego Rzymu” w kontekście obecności Rzeczypospolitej na ziemiach litewsko-ruskich;

nie trzeba dokonywać zmian, ponieważ związane z nim treści już znajdują się w podręczniku – zarówno w Rozdziale 9. *Europa Środkowo-Wschodnia i Północna w XVI w.* na s. 90, jak i w Rozdziale 10. *Polska za panowania ostatnich Jagiellonów* na s. 100–101.

Rozdział 12. Odrodzenie w Polsce

W związku z poszerzeniem treści punktu podstawy programowej dla zakresu podstawowego:

1) charakteryzuje i ocenia kulturowe korzenie oraz dorobek polskiej myśli politycznej doby renesansu;

nie trzeba dokonywać zmian, ponieważ treści o kulturowych korzeniach polskiego renesansu znajdują się w podręczniku w podrozdziale *Początki humanizmu na ziemiach polskich i rozwój mecenatu* na s. 120–121.

Natomiast w podrozdziale *Myśl polityczna i społeczna* na s. 123 należy dodać nowe treści dla zakresu podstawowego wskazane w punkcie:

2) rozpoznaje dokonania twórców polskiego odrodzenia w dziedzinie kultury (z uwzględnieniem kultury politycznej odwołującej się do Arystotelesa i Cyncerona).

Rozdział 13. Reformacja i kontrreformacja na ziemiach polskich

W związku z poszerzeniem treści punktu podstawy programowej dla zakresu podstawowego:

4) przedstawia sytuację wyznaniową na ziemiach państwa polsko-litewskiego w XVI wieku na tle wojen religijnych trwających na skutek reformacji na Zachodzie.

nie trzeba dokonywać zmian, ponieważ w podrozdziale *Próby utworzenia Kościoła narodowego i zjednoczenia wyznań protestanckich* na s. 135–136 sytuacja wyznaniowa w Rzeczypospolitej została przedstawiona z odwołaniem się do sytuacji na Zachodzie, w tym wojen religijnych.

Rozdział 15. Pierwsi władcy elekcyjni na polskim tronie

W związku z poszerzeniem treści punktu podstawy programowej dla zakresu podstawowego:

1) opisuje okoliczności, zasady, przebieg i następstwa pierwszych wolnych elekcji, z uwzględnieniem artykułów henrykowskich i *pacta conventa*;

nie trzeba dokonywać zmian, ponieważ treści zarówno o artykułach henrykowskich, jak i *pacta conventa* znajdują się w podręczniku w podrozdziałach na s. 152: *Artykuły henrykowskie* oraz *Pacta conventa*.

III. Europa i Rzeczpospolita w XVII w.

Rozdział 18. Absolutyzm we Francji oraz

Rozdział 19. Powstanie monarchii parlamentarnej w Anglii

W związku ze zmianą w podstawie programowej polegającą na pojawieniu się dla zakresu podstawowego punktu:

2) porównuje ewolucję ustroju Francji i Anglii w XVII w.;

który wcześniej znajdował się w zakresie rozszerzonym – w rozdziałach *Absolutyzm we Francji* oraz *Powstanie monarchii parlamentarnej w Anglii* – wszystkie treści dla zakresu rozszerzonego zostaną zmienione na treści dla zakresu podstawowego.

Rozdział 20. Barok w Europie i w Polsce

W związku z pojawieniem się nowego punktu podstawy programowej dla zakresu podstawowego:

5) charakteryzuje atrakcyjność kulturową Rzeczypospolitej dla ościennych narodów w XVII wieku.

w podrozdziale *Sarmatyzm* na s. 211–212 zostaną umieszczone odpowiednie treści.

Rozdział 22. Wojny Rzeczypospolitej ze Szwecją i z Turcją

W związku z usunięciem z podstawy programowej dla zakresu rozszerzonego punktu:

1) wyjaśnia wewnętrzne i międzynarodowe uwarunkowania XVII-wiecznych konfliktów Rzeczypospolitej Obojga Narodów;

nie trzeba dokonywać zmian, gdyż treści te znajdują się w części dla zakresu podstawowego i są niezbędne, by zrozumieć zagadnienie XVII-wiecznych konfliktów, które Rzeczpospolita toczyła w tym czasie.

W związku z pojawieniem się nowego punktu podstawy programowej dla zakresu rozszerzonego:

2) wyjaśnia, jakie znaczenie miały zaniechanie perspektyw na objęcie władzy w Moskwie przez królewicza Władysława i utrata lenna pruskiego w 1657 roku;

zostaną dodane odpowiednie treści w podrozdziale *Traktat welawsko-bydgoski* na s. 226–227.

W związku z pojawieniem się nowego punktu podstawy programowej dla zakresu rozszerzonego:

3) wyjaśnia okoliczności powstania i treść idei „przedmurza chrześcijaństwa”

zostanie dodany dla zakresu rozszerzonego podrozdział *Przedmurze chrześcijaństwa* po s. 230.

Rozdział 23. Wojny Rzeczypospolitej z Rosją i powstanie Chmielnickiego

W związku z usunięciem z podstawy programowej dla zakresu rozszerzonego punktu:

1) wyjaśnia wewnętrzne i międzynarodowe uwarunkowania XVII-wiecznych konfliktów Rzeczypospolitej Obojga Narodów;

nie będzie zmian, gdyż treści te znajdują się w części dla zakresu podstawowego i są niezbędne, by zrozumieć zagadnienie XVII-wiecznych konfliktów, które Rzeczpospolita wówczas toczyła.

W związku z pojawieniem się nowego punktu podstawy programowej dla zakresu rozszerzonego:

2) wyjaśnia, jakie znaczenie miały zanik perspektyw na objęcie władzy w Moskwie przez królewicza Władysława i utrata lenna pruskiego w 1657 roku;

zostaną dodane odpowiednie treści w podrozdziale *Wojna z Rosją o tron carów* na s. 234–235.

IV. Wiek oświecenia

Rozdział 27. Oświecenie – epoka przemian

W związku z pojawieniem się nowego punktu podstawy programowej dla zakresu podstawowego:

3) wyjaśnia związek między „wiekiem światła” a rozwojem tajnych stowarzyszeń (masoneria, iluminaci, różokrzyżowcy);

po podrozdziale *Akademie nauk* na s. 286–287 zostanie dodany podrozdział *Tajne stowarzyszenia*.

Rozdział 31. Powstanie Stanów Zjednoczonych

W związku z zastąpieniem pojęcia „rewolucja amerykańska” w punktach podstawy programowej dla obu zakresów:

dla zakresu rozszerzonego:

1) ocenia rolę przywódców amerykańskiej wojny o niepodległość i rewolucji francuskiej;

dla zakresu podstawowego:

4) ocenia znaczenie amerykańskiej wojny o niepodległość i rewolucji francuskiej z perspektywy politycznej, gospodarczej i społecznej;

nie trzeba dokonywać żadnych zmian, ponieważ w narracji użyta jest prawidłowa terminologia.

Nie ma potrzeby wprowadzania zmian w związku poszerzeniem treści punktu podstawy programowej dla zakresu rozszerzonego:

3) ocenia rolę Tadeusza Kościuszki w walce o zachowanie niepodległości Polski oraz jako bohatera walki „za naszą i waszą wolność”;

było: 2) ocenia postać Tadeusza Kościuszki jako pierwszego polskiego nowożytnego bohatera narodowego;

ponieważ treści potrzebne do sformułowania oceny znajdują się już w podrozdziale *Udział Polaków w wojnie o niepodległość Stanów Zjednoczonych* na s. 334.

Rozdział 32. Rewolucja francuska

W związku z poszerzeniem zakresu treści punktu podstawy programowej dla zakresu podstawowego:

3) wyjaśnia przyczyny i opisuje skutki rewolucji francuskiej (ze szczególnym uwzględnieniem rewolucyjnego programu stworzenia „nowej Francji” i „nowych Francuzów”); zostaną dodane treści odnoszące się do tych zagadnień.

W związku z dodaniem punktu podstawy programowej dla zakresu rozszerzonego:

3) charakteryzuje istotę i skutki rewolucyjnego hasła „wolność, równość, braterstwo albo śmierć” (z uwzględnieniem przyczyn i przebiegu wojny w Wandei).

w podrozdziale *Dyktatura jakobinów* na s. 343–345 do narracji zostanie dodane hasło: „wolność, równość, braterstwo albo śmierć”. Natomiast skutki stosowania hasła już są zawarte w tym podrozdziale. Podobnie przyczyny oraz przebieg wojny w Wandei zostały omówione w podrozdziale oraz uwzględnione na mapie.

W związku z usunięciem punktu podstawy programowej dla zakresu rozszerzonego:

3) ocenia sytuację wewnętrzną i międzynarodową Francji w dobie Dyrektoriatu.

nie trzeba dokonywać żadnych zmian, ponieważ takiej oceny nie było w naszym podręczniku.

V. Rzeczpospolita w XVIII w.

Rozdział 36. Kultura oświecenia w czasach stanisławowskich

W związku z niewielką znaczeniowo zmianą brzmienia punktu podstawy programowej dla zakresu rozszerzonego:

1) wyjaśnia specyfikę oświecenia polskiego na tle europejskim;

zamiast: 1) wyjaśnia związki oświecenia polskiego z europejskim;

nie ma potrzeby wprowadzania zmian, ponieważ specyfika polskiego oświecenia została już przedstawiona w podrozdziałach: *Czasy stanisławowskie* na s. 380, *Literatura oświecenia* na s. 381 oraz *Mecenat artystyczny Stanisława Augusta* na s. 386–388.

Rozdział 37. Sejm Wielki i Konstytucja 3 maja

W związku z poszerzeniem treści punktu podstawy programowej dla zakresu podstawowego:

5) wyjaśnia okoliczności zwołania Sejmu Wielkiego i przedstawia jego reformy, ze szczególnym uwzględnieniem postanowień Konstytucji 3 maja i Zaręczenia Wzajemnego Obojga Narodów; zostaną dodane informacje do podrozdziału *Konstytucja 3 maja* na s. 395–397.

W związku z dodaniem punktu podstawy programowej dla zakresu rozszerzonego:

1) rozpoznaje różnice między reformą Rzeczypospolitej pod koniec XVIII wieku a sposobem modernizacji przyjętym przez rewolucję francuską;

zostanie rozszerzona istniejąca już narracja dla zakresu rozszerzonego w podrozdziale *Konstytucja 3 maja* na s. 397.

W związku z poszerzeniem treści w punkcie podstawy programowej dla zakresu podstawowego:

1) wyjaśnia wpływ konfederacji targowickiej na wybuch wojny z Rosją; charakteryzuje postawę pruskiego „sojusznika” Polski w 1792 roku;
zostaną dopisane odpowiednie treści do podrozdziału *Konfederacja targowicka i wojna w obronie Konstytucji 3 maja* na s. 397–398.

Rozdział 38. Insurekcja kościuszkowska i III rozbiór Rzeczypospolitej

W związku z niewielką znaczeniowo zmianą brzmienia punktu podstawy programowej dla zakresu rozszerzonego:

3) ocenia rolę Tadeusza Kościuszki w walce o zachowanie niepodległości Polski oraz jako bohatera walki „za naszą i waszą wolność”;

było: 2) ocenia postać Tadeusza Kościuszki jako pierwszego polskiego nowożytnego bohatera narodowego;

nie ma potrzeby wprowadzania zmian, ponieważ treści potrzebne do sformułowania oceny znajdują się w różnych podrozdziałach tematu.

W związku z dodaniem punktu podstawy programowej dla zakresu podstawowego:

5) charakteryzuje skutki zniszczenia Rzeczypospolitej dla kultury politycznej europejskiej oraz dla międzynarodowego ładu politycznego i gospodarczego w Europie;

zostaną dopisane odpowiednie treści w podrozdziałach: *III rozbiór Rzeczypospolitej w 1795 r.* na s. 409–410 oraz *Abdykacja Stanisława Augusta Poniatowskiego i upadek I Rzeczypospolitej* na s. 410.

W związku z dodaniem punktu podstawy programowej dla zakresu rozszerzonego:

6) charakteryzuje stosunek europejskich elit oświeceniowych do rozbiorów Polski na przykładzie Woltera oraz I. Kanta.

zostaną dopisane odpowiednie treści po podrozdziale *Abdykacja Stanisława Augusta Poniatowskiego i upadek I Rzeczypospolitej* na s. 410.

VI. Epoka napoleońska

Rozdział 40. System napoleoński w Europie

W związku z pojawieniem się nowego punktu podstawy programowej dla zakresu rozszerzonego:

1) wyjaśnia istotę systemu napoleońskiego w Europie;

nie ma potrzeby wprowadzania zmian, ponieważ odpowiednie treści już się znajdują w podrozdziale *System napoleoński* na s. 432–433.